Tečaj XX. **NOVICE** List 48.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl 80 kr. za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 26. novembra 1862.

Iz zbora gospodarske družbe
v Ljubljani 19. novembra.

Letošnji letni zbor gospodarske družbe je bil imeniten na več straní. Ne le, da se je zbralo mnogo častitih družbenikov iz Ljubljane in več krajev dežele naše, ampak počastili so zbor s svojo nazočnostjo tudi Njih ekscelencija c. k. deželni poglavar gospod baron Schloissnig, kot protektor družbe, in zraven vseh avstrijanskih gospodarskih družb, ki so po stari prijaznosti imenovale svoje namestnike, je slavna hrvaško-slavonska gospodarska družba nam še osebno in sicer prvikrat poslala tri prečastite gospóde zastopnike, ki so poveličali zbor letošnji in kterim je govornik bil slavnoznani gosp. Franjo Žužel, župnik na Reki pri Križevcu.

Ali ne samo po osebah je letošnji zbor bil velečasten, temuč tudi potem, kar se je v zboru vidilo, zvedilo in sklenilo, je bil zanimiv na mnogo straní.

Ker bojo „Novice“ na drobno popisale obravnave današnjega zbora, povemo danes le ob kratkem to-le:

Prvikrat so naši udje imeli priliko slišati prečastitega našega deželnega poglavarja. Z veseljem je vsak brž spoznal, da njegovo srce navdaja prava skrb za blagor naše dežele, in da res želi biti družbi iskren podpornik. Ker je bilo pri tem zboru več pomenkov v domačem jeziku in se je deželni poglavar spustil z besedo tudi v take predloge, je bilo to vsem očiten dokaz, da dobro razume slovenski jezik, kar sicer že zdavnej vejo vsi tisti, kteri „Novice“ iz njih prvega začetka berejo in so že v prvem imeniku naročnikov (leta 1843) ime Njih eksc. našli, ki so takrat bili svetovavec c. k. deželnega poglavarstva v Ljubljani.

Zvedili smo iz predlogov današnjih, ki so jih družbi poslali poddružnice po številkah dokazano resnico, kako veselo napreduje sviloreja (židoreja) na Krajnskem, zlasti na Dolenskem in Notrajnskem po prizadevanju mnogih, za ta gospodarski oddelek vnetih mož, in iz dopisa domoljubnega g. Vikt. Langer-ja Podgorskega grajšaka v Pogančah je zbor na drobno zvedil velike zasluge, ki jih za povzdigo sviloreje na Kranjskem še posebno ima nevtrudljivi gospod grof Barbo v Rakovniku in si je s tem očitno zahvalo gospodarske družbe zaslužil, kar je zbor tudi enoglasno priznal.

Za dnarno podporo malih kmetij zlo važen nasvèt je bil gospod Gutmanov predlog: naj se — nekako enako po izgledu toliko dobrotnega ljubljanskega društva za dnarno podporo malih obrtnikov in rokodelcov — napravi tudi za nepremožne kmete dnarna posojilnica.

Tudi čbelarstva ni letošnji zbor pozabil in sklenil, naj se družbi po 38 čbelarjih iz vodiške in smledniške fare poslana prošnja z živim priporočilom izročí deželnemu zboru.

Zbor je, zraven pohvalnih pisem, mnozim posebno pridnim sadjo- in svilorejcom, še 5 srebernih svetinj podeliti sklenil.

Tudi izložba nekterih pridelkov, izdelkov in mašin je bila zanimiva; gosp. Terpincovo izvrstno lepo svilo, gosp. Maličevo peso, gosp. Schmidove jabelka, gosp. Schäfferovo grojzdno strugo, gosp. Feuserjev model prenesljivih mostičev je vsak rad ogledoval, kakor tudi njegov sir pohvalil. Gospodje poslanci iz Hrvaškega so pazljivo ogledavali na ogled postavljene rečí in prav zadovoljni bili s tem, kar so vidili.

S posebnim veseljem je bilo sprejeto naznanilo prečastitega našega predsednika gospoda Terpinca, da je naročil iz Bukurešta jajčic svilnih črvičev, ki jih vès svet sedaj hvali za najbolj zdrave in lepe, in da ga je volja, nekoliko tega semena tudi druzim svilorejcom podeliti in tako tudi po tej poti pomagati naši deželi, da se reši bolezni sviloprejk, ki lani tudi nam ni prizanesla.

Predpisi,
kako naj ravnajo gosposke, zdravniki in pa župani o živinskih kugah.

(Dalje.)

5. *Presojevanje in določevanje kuge.*

Ko se je vse to zbralo in naštelo, se začne v pozvedbenem zapisniku kuga in bolezen določevati. Iz pravega spoznanja vsega, kar pripomore k spoznanju vzrokov bolezni in bolezni same, se bo namreč posnelo, ali je bila bolezen v več krajih ob enem nalezljiva kuga, ali kužna v posamnih krajih navadna bolezen ali pa prava kuga, to je, taka kuga, ktera se pri nas ne izcimi sama po sebi, ampak se iz unanjih krajev zatrosi, pa se potem pri domači živini po kužnosti, ktera od bolnih živinčet izhaja, dalje razširja. Po znamenjih bolezni, ktere so se na živi živini spoznale, iz tega, kar se pri razparanih truplih najde, se dá bolezni ime, ktero se ji dati more. Ob enem se zapiše tudi, kako je bolezen huda, ali je bila manj ali bolj hudobna, potem ali počasi ali hitro pretekla.

6. *Kaj je za obvarovanje in zdravljenje bolezni treba.*

Potem se zapiše v pozvedbeni zapisnik to, kar so zdravniki storili, da se bolezen obvarje in zdravi. Skušeni zdravnik se bo ravnal po spoznanju bolezni, po okolišinah, po lastni skušnji in razumnosti. Kar se tiče obvarovavnega ravnanja, je treba povedati, kaj je bilo zlasti storjeno, da bi se vzroki, iz kterih bolezen izvira, odpravili, ali je bilo mogoče skrbeti za zdravo klajo in pijačo, za popravljanje hlevov, ki so zdravju škodljivi, morda z živino preveč natlačeni itd.

Ljudski poduk zastran umnega ravnanja z živino v okuženem kraju večkrat oklicati, se ne sme nikoli opušati, in v naznanilu se mora očitno povedati, ali se je to zgodilo ali ne.

Kar se tiče zdravljenja, se morajo ne samo posamne, za bolno živino res zapisane zdravila, iz česa so zdravila in kako jih dajati, ampak tudi, za ktere bolezni so se zapisale, kratko, pa vendar natanko zapisati. Ako bi se pokazalo, da je treba več bolnih živinčet drugač zdraviti, se mora to ravno tako v naznanilu povedati, kakor se ima to pri znamenjih bolezni in pri pozvedbi po razparanju zgoditi.

O začetku nalezljivih kug, ktere ne nastajajo iz pokrajnih ali dalje razširjenih škodljivost, temuč samo iz nalezljivosti, ne pomaga zdravljenje bolne živine nič druzega, kakor da se bolezen še bolj in bolj razširja, in takrat je treba pač dobro prevdariti, ali bi ne bilo zavoljo tega, da se kuga bržeje zatare, bolje, očitno bolne in take živinčeta, od kterih se misli, da so okužene, in vse, kar od njih pride, urno pokončati. Tako ravnanje se zlasti pri goveji kugi kaj koristno skazuje.

Kar zadeva zdravila, naj se posebno take dajejo, ktere v primeri k vrednosti živine niso predrage. Zdravila iz tujih dežel in drage naj se ne dajejo, če jih ni zlo zlo treba; nikakor pa se ne smejo take zdravila dajati, ktere kakor na pr. kina, rabarbara, sladka skorja (ali cimet) itd. za nič druzega niso, kakor da se kmetovavec oplaši, jih kupiti, ali pa da se državni kasi škoda dela, ker so predrage.

Kadar je treba prostih in brez umetnosti sostavljenih zdravil, kakor tudi kadar je treba jih več vkup zmešati, naj se zapiše vsako posebej in ne zmešano, kolikor je treba, pa vsako s svojim imenom. Kupujejo se v lekarnici ali apoteki, ktera jih po taksi za živinozdravila zarajtuje, ali v kaki štacuni.

Zeliša in zelišni deli pa, ki se dajo blizo in brez velicega truda in denarja nabrati, naj se raje naberajo. Zdravnik, kteri bolno živino ozdravljuje, naj lastnike živine ali tiste, kteri ji strežejo, natanko in umljivo poučí, kako se zdravila prav sostavljajo in napravljajo, potem kako se dajejo in kako se še drugače pomaga, če je treba. Kadar je živinska kuga v kakem kraju bolj razširjena, bo tudi treba, več pripravnih ljudí poučiti, da bodo pri takih opravkih pomagali; župan naj jih za to izbere. Zdravniki ali živinozdravniki, kteri v tistem kraju stanujejo, se utegnejo za to dobro porabiti. (Dal. prih.)

O tisočletnici sv. Cirila in Metoda.

Spisal Davorin Terstenjak

Osem in dvajsetega novembra bode pet let, kar sem v „Novicah“ razglasil svoj članek: „Ali tudi Slovenci imajo obhajati tisočletni spomin apostoljske delavnosti sv. Cirila in Metoda?“ Članek ta je bil prestavljen v češki, hrvatski in ruski jezik in natisnjen v časnikih teh jezikov. Toraj dosti zgodaj so bili opomnjeni Slovenci, naj se pripravljajo dostojno obhajati tisočletnico Cirilo-Metodovo.

V onem članku sem dokazal, da je precej velika stran slovenskega Štajerja neposredno spadala pod cerkveno oblast višega škofa Metoda, in sicer: Pribinova in Kocelova kneževina. Naj tukaj sledí kratek posnetek.

Pribina je bil izprvega glavar v nitranskem okrožji, iz kterega ga je knez Mojmar (Mogimar, Mogimir) pretiral, zakaj? — ni znano.

Pribina je najprvlje pobegnil k mejnemu grofu nemškega kralja Ludovika Ratbodu *), kteri je Pribina Ludoviku priporočil. Leta 836 se je Pribina dal krstiti. Vendar nemirni mož tudi ni z Ratbodom dolgo v prijaznosti ostal, in podal se je po razprtii z nemškim mejnim grofom s svojim sinom Kocelom vred k Bolgarom, potem k vojvodu Ratimaru, in ko so leta 838 Bavarci pobojevali Ratimara, je Pribina pobegnil k grofu Salachu.

Salacho je bil predstojnik savske straní „marchiae juxta Souvam“ in je po starih letopiscih stanoval „in arce Richenburg“ — današnjem Reichenburgu kraj Save (*glej Boczek „Codex diplom.“ Morav. I., 53, Hormayer „Archiv für Süddeutschl.“ II., 213*).

Salacho je Pribinata spet z Ratbodom pomiril, in Pribina se je skoro tako prikupil Ludoviku, da mu je kralj stran dolnje Panonije, kraj rečice Sale v „legen“ dal, kjer je zidati začel mesto blatensko, po nemški: Mosaburch.

Zavoljo svoje udanosti do cerkve se je Pribina Ludoviku še bolj prikupil, in 12. oktobra 849 je nemški kralj to državico Pribinatu celo v oblast poklonil, razun nekterih zemljišč, ktere so bile lastnina solnograških škofov (*Annal. Fuld. ad ann. 847. Boehmer „Regest. Carol. M.“ stran 77.*) *) Kako daleč se je Pribinova kneževina proti zapadu razprostirala, ni mogoče natanko določiti, vendar ker še se Petov (Ptuj) imenuje last Pribinova (*Pertz „Script. XI.“, str. 12., opazka 57*), ter je gotovo vsa dolnja Panonija severno od Drave bila pod Pribinovim žezlom.

Ker je Ptuj za gotovo stal v Pribinovi deželi, je toraj brez dvombe Pribinova kneževina proti zapadu segala do korotanske (nekdaj norenske) meje **), ktera se je vlekla od virov Rabe in Labnice prek čez Muro. Maribor pod podnožjem Pohorja čez Cetinje pri Ločah memo: „koroškega kamna“ čez Celejo (*glej Dümmler „über die östlichen Marken des fränk. Reiches“ v „Archiv für österr. Geschichtsquellen“ XIII. 83. str. 173*).

Po smrti Pribinovi je vladal to kneževino njegov sin Kocel, kteri je sv. Metoda z velikim veseljem in veliko častjo sprejel in ga proti solnograškim škofom branil, da je mogel službo Božjo in cerkvene opravila v slovenskem jeziku obhajati. Da se je Metodovo apostoljsko delovanje tudi čez Pribino-Kocelove kneževine, toraj čez Ptuj, Maribor, čez mejo korotansko razširjevalo, tudi po srednjem Štajerju, kteri je v oni dôbi še imel slovenske prebivavce in po dolnjem Koroškem in zapadnem Kranjskem, pričajo nam besede solnograškega Anonyma, kteri piše: „Post hunc (Osbaldum) interjecto aliquo tempore, supervenit quidam Slavus nomine Methodius, qui adinvenit sclavicas literas, et sclavice celebravit divinum officium, et vilescere fecit latinum, tandem fugatus a Karantanis partibus, intravit Moraviam, ibique quiescit.“ (*De Conv. Car. str. 15*).

Ker je ptujska cerkev bila blagoslovljena leta 846, cerkvica sv. Ožbalta pri Ptuji leta 857, svetega Benedikta v slovenskih Goricah leta 853, je tedaj že keršanska vera v okolice, ktere so pozneje pod Metodovo škofovsko oblast spadale, prvlje po solnograških oznanovavcih prinešena bila, in sv. Metod je le, ko je v Kocelovi kneževini stoloval, po slovenski razlagal kršanski nauk, in slovensko liturgijo vpeljal. V Kocelovi državici pa je Metod posebno deloval od leta 870—877, tako, da tisočletnica njegovega delovanja po slovenskem Štajarji bi se po pravem imela obhajati leta 1870.

Leta 863 sta še le Metod in Ciril prišla v moravsko deželo; al ker je iztočna slovenska stran Štajarskega brez dvombe izvirno spadala k velikomoravskemu kraljestvu ***), pozneje — in sicer v zadnjih letih Svatopluka —

---

*) Ratbod je bil karolinški (frankovski) mejni grof v gornji Panonii, kteri se je kralju Ludoviku izneveril in z moravskim Ratislavom potegnil ter celó Ludovikovega sina Karlmana s seboj na Ratislavovo stran dobil, zato je bil tudi po Ludoviku ob markeštvo djan. Na njegovo mesto sta prišla dva brata Vilelm in Engelšalk. Ludovikov sin Karlman na to gré, prežene dva brata in Ratboda nazaj pozove. Pozneje se Karlman z očetom spet pomiri in dobí Korotansko. Pis.

*) Pribina („exulatus“, kakor Anonym salisburg. piše) je ostal kakor Mojmarov, tako tudi Ratislavov sovražnik, in je vlekel s Karlmanom, ko se je Ratislav leta 865 nad Nemce vzdignil. To izneverenje je mogel s smrtjo plačati, ker Moravci — so ga ubili. Pribina je po prizadevanji solnograškega škofa Adelrama postal kristjan. Adelramov namestnik Luipram je blagoslovil cerkve od Pribinata na Blatenskem postavljene. Pis.

**) Prek čez Dravo se Pribinova kneževina ni raztegnila; kako deleč pa proti severu in iztoku, ni še dognano. Pis.

***) Priča tega so patronimiške poznamovanja vesí, kakor: Radoslavci, Godemarci, Vitomarci, Bodislavci, Okoslavci, Vlastomirci, Volčkovci, Budešovci, Dragotinci po glavarjih kolena: Radoslavu, Godemaru, Vitomaru, Bodislavu, Okoslavu, Vlastomiru, Volčku, Budešu, Dragotinu. Ker te vesi so med Dravo in

pa še celó „marcha Carantanorum“, kakor nam pričujejo „Annales Fuldenses ad ann. 901 (Pertz I. 415), kjer stojí: „Interdum vero Ungari australem partem regni illorum (Moravorum): Caruntanum devastando invaserunt“, tedaj Slovenci štajarski, koroški in kranjski z vso pravico tudi leta 1863 obhajajo s českimi, moravskimi, ogrskimi in hrvaškimi Slovani vred tisočletnico sv. Cirila in Metoda. (Dal. prih.)

Slovstvo.

Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum, emendatum auctum edidit Fr. Miklosich Vindobonae. Guilelmus Braumueller 1862.

Učeni A. Schleicher v „wochenschrift für wissenschaft, kunst und öffentliches leben, beilage zur k. wiener zeitung“ 31. maja tega leta pravi: „Miklosič, neutrudni učeni jezikoslovec, kega po vsej pravici imenujemo slovanskega Jakoba Grimma, izdaja staroslovenski slovar, delo, ktero je vsemu jezikoslovju sploh, posebno pa slovanskemu važno, i ktero se pristojno vrsti velicim njegovim slovniškim knjigam. Naj bode tù dovolj opomnoti, da stara slovenščina med slovanskimi jeziki ima tisto mesto, ktero goški med nemškimi, staroindijski (navadno sanskrit imenovan) med indoevropskimi. Stara slovenščina nej samo potrebno stalo vsacega slovanskega jezikoslovstva, ampak primerjavnemu indoevropskemu jezikoslovstvu namestuje (vertritt) zdaj vsa druga slovanska narečja, ker je najbliže ostala unemu nam neznanemu govoru, kterega so v predavnih časih rabili še vsi Slovani. Zboga več rečí težaven i zarad obširnosti jako truden posel je pisati slovar kacega jezika; ali zlaga staroslovenskega slovarja pa ima še vse posebne težave i napotja. Kritika, v družbi s pretencim znanjem, vedno mora spremljati pisatelja; zato pravimo, da je prav storil Miklosič lotivši se tacega dela. — Poleg latinskih pomenov stojé v tej knjigi tudi prvotne grške besede, ktere so bile prestavljene v staro slovenščino, i po tej strani je ustreženo tudi tistim Slovanom, kteri bi se bili morda neraji prijeli nemški pisanih bukev. Kadar se je potrebno zdelo, nej samo po vrhu povedano, kje nahajaš to ali uno, ampak postavljene so celó nektere besede, vzete iz mesta dolčnejše zaznamovanega. Pa tudi se primerja slovanščina mnozim druzim indoevropskim jezikom. Pred le-tem delom so bile samo dvoje imena vredne bukve te vrste na svitlem: istega Miklosiča „lexicon linguae slovenicae veteris dialecti“ na Dunaji 1850, potem pa „slovar cerkovno slovanskega jezika“, zložil ruski, za staro slovenščino uže več let visoko zaslužni akademik Vostokov, i znanstvena akademija natisnola v Petrovem gradu 1858. Ta knjiga čestitljivega starega jezikoslovca je zrastla po tridesetletnem prizadevanji, ter obsega vse besede prvega Miklosičevega slovarja. — Primerjal sem na več mestih novo Miklosičevo delo, sad desetletnega truda, poprejšnjemu; ali uže osnutek je ves drugačen, pa tudi ima dosti besed, kterih še nej bilo v prvem. V slovarji leta 1850 nahajamo 205 (velicih) strani; le-ta pak izide petkrat, i vsako izdavanje prinese 12 pôl (192 strani); toraj bode vsega 960 strani. Tudi Vostokov nejma ne toliko besed, ne zaznamovanih mest. Resnično i po pravici se jako čudimo znanej pisateljevej učenosti. Vsaka slovarjeva stran priča, koliko je prebiral knjig i rokopisov, med kterimi je dosti obširnih, tudi obilo tacih, da se težko dobé; sploh pa, kar se v teh rokopisih pripoveduje, nejma vselej te lastnosti, da bi posebno mikalo bralca“.

Toliko smo posneli iz obširnejšega sestavka, ter opominjamo, da A. Schleicher starej slovenščini pravi stara bolgarščina, i da namestu „indoevropski rabi „indogermanski“.

Nej lahko pisati sodbe tako učenemu, tako globoko premišljenemu delu, kakoršno je to, ker vsako presojevanje hoče imeti na vse strani polno znanje tiste rečí, ktera se presojéva. Tudi nej moj namen tak; le samo od slovenske strani bi rad nekoliko opomnil o Miklosičevih delih.

Zdaj je 17 let, kar se je oglasil ta naš zares slavni rojak, i v tem času je naredilo staroslovensko, i ž njim tudi vse slovansko jezikoslovstvo velikanske korake, skoraj večidel po Miklosičevem trudu. Prostor te vednosti je bil podoben prestaremu lesu, v kterem še nikdar nej pela sekira. Prvi delavci, bistroumni Dobrovski in učeni Kopitar poleg druzih nejso nikjer dovršili; močí teh mož, da-si velike, nejso mogle mahoma izkrčiti, kar so zarodili veki. Miklosič je našel samo tù i tam kake preseke i prekope; vse drugo je čakalo njega. Jezikoslovstvo, kakoršno je na zdanji stopnji, hoče znanja premnozih jezikov, veliko bistroumnosti, mnogo ljubezni do resnice, orjaško delavno moč. Da vse to nahajaš pri Miklosiču, pričajo njegova dela, s kterimi je pravo luč prižgal vsem Slovanom.

Ko so ga vprašali nasprotniki, kaj je počenjal, dokler je živel Kopitar, odgovoril je: „učil sem se“. Kdor bere i premišlja njegove knjige, v kih z veliko učenostjo bistroumno primerja staro slovenščino sanskritu, vsem živim narečjem, o priliki tudi grškemu, latinskemu, goškemu i še mnogo druzim jezikom, rad vrjame, da ta mož vé, kaj imajo v sebi Horacijeve besede: „qui studet optatam cursu contingere metam, multa tulit fecitque puer, sudavit et alsit.“ Vendar mu ljubezen do svojega jezika nikjer ne slepí dušnega očesa. Če na pr. besedo „velьbѫdъ“ (kameel) méri z goškim „ulbandus“ itd., ter naposled sodi: „slavi a gothis habent“, moramo reči, da njemu raji verjamemo, nego druzim, drugače mislečim, pri kterih pa ne vidimo njegovih lastnost. Če vzameš „lautlehre“ ali „formenlehre“ v roko, slišiš, kako našteva, kolikrat se ta ali una oblika nahaja tù ali tam; vidiš, kako — rekel bi z mikroskopom — pregleduje, potem tehta i primerja, preden sodi: to je napek, to je prav, to je negotovo; zakaj pravi iskatelj nikdar tudi tega ne skriva, da to ali uno se do zdaj še ne more vediti za trdno. Tako vestno ravnanje vselej oznanja moža prave učenosti, mirno sodečega misleca, ki se ne bojí ne truda ne nasprotnikov. Kar tak pravi, da je res tako, pa ne drugače, lehko verjameš. Iz tega bi se marsikak sušmar marsikaj naučil, — ako bi se sušmarji kaj naučiti mogli. Pisanje te vrste nadomestuje prave izvirne knjige tistim, kteri bi radi prišli do resnice, pa ne mogo samí do njenega vrelca.

Miklosič vedno tudi sam še napreduje; ali z napredovanjem tacega moža napreduje tudi sama vednost. Deset let je, kar je na svitlem „vergleichende lautlehre“, v kteri za mnogo besed pravi, da se v staroslovenskem jeziku še ne vé za-nje; novi slovar pa za veliko le-teh oznanja, da so uže tù i tam najdene; zlasti primerjanje mnogovrstnim jezikom je čedalje širje i globoče. Vedno napredovanje kaže dušno zmožnost, ostajanje dušno medlost. Čuditi se je tedaj Metelku, da od leta 1825, kar je bil dal med ljudí svojo zares globoko premišljeno, za tiste čase jako učeno, če tudi po Dobrovskem osnovano slovnico, potlej do smrti nej nič velicega spisal, ali vsaj spisanega popravil, pomnožil.

O Miklosičevih delih sploh sem za to več govoril, ker vidim, koliko imajo težkega jedra, prave rude v sebi, i ker mi nej skrito, da na Slovenskem je še kaj malo tacih — celó pisateljev, — kteri ne vedó samo tega, da je Miklosič na Dunaji sloveči jezikoslovec, ampak tudi prebirajo njegove besede. Zlasti v zdanjih časih nas učí vsak dan,

Muro v iztočnem Štajarju, tedaj je gotovo spadal iztočni Štajar med Dravo, Muro in Rabo v velikomoravsko državo, ker takośnih poznamovanj v korotanski strani, kjer je vladalo nemško upraviteljstvo, zastonj iščeš. Gori naznamljeno okrožje je pozneje bilo lastina Kocelova. Pis.

vsaka ura, da temeljitega učenja svojega jezika nam je tako zeló treba, kakor slepcu pogleda. Če hočemo sami sebe pošteno soditi, moramo reči, da od leta 1825 se je mnogo popravil naš književni jezik, ali da pa vendar izmed vseh slovnic, kolikor nam je od tedaj spisanih, nobena Metelčice še dosegla nej, nikar da bi jo bila prešla, i da nektere med njimi so polne zmot i napak. Sem ter tjè se kdo naših rojakov celó tako-le oglasí: ti i ti naši bratje so uže daleč pred nami, ki pišó novele, zgodovino itd., za jezik se pa več ne prepirajo, kakor mi. Tem nespametnim besedam nej kaj odgovoriti. Trdna resnica je, da še le, kadar bode vse Miklosičevo preiskavanje dovršeno, potem si bodemo Slovenci mogli narediti pravo slovensko slovnico. Nepremekljive so tega jezikoslovca besede, ktere je dvakrat povedal v uvodu knjige „vergleichende lautlehre“, na VII. i XI. strani, da namreč „stara slovenščina vsem slovanskim jezikom brez izimka v sebi hrani pregloboko pravilo“. Če to veljá za vsa narečja, mora še posebno za slovenščino, poleg bulgarščine prvo ščí stare čestitljive matere. Zato naj bi se zdanji naš jezik učil, pretresal i sodil vedno le na stalu starega jezika; vse drugo modrovanje je prazno. Kdor hoče iskati novej slovenščini pravil, pa stare ne zná, tak le golomiši. Lahko je razumeti, koliko bi nam pridovalo, ko bi se stara slovenščina po učilnicah posadila na mesto, kakoršnega je vredna.

Vrnimo se k slovarju. Ta knjiga je Slovencu, ki se hoče jezika dobro naučiti, vredna, da bi jo sè zlatom odvagal. Nejsem v strahu, da bi preveč bil rekel, videč, kak zaklad neprecenljivega blaga je shranjen v njenih listih. Prigovor je: „habent sua fata libelli“; to delo beróč sem pa mislil: „habent sua fata et chartae libelli.“ Ljubezni do slovenščine, ktera diha iz vsacih Miklosičevih bukev, ne pogrešamo tudi tù, ker dobro vé, kako potrebni smo nauka, za kar bi imeli učenemu rojaku posebno hvaležni biti. Pri tacih oblikah, ktere nam je bil uže razložil, pa se jih nejsmo sploh poprijeli, zopet ponavlja, kako je prav; tako bereš na 121. strani: „vendar, vener, vini fortasse, tamen est vѣmь da že“. Obsledil je nekje celó Ribničana, ki mu je v slovar podal toliko dobrih, po našem kraji zares navadnih, ali knjigam do zdaj še sploh neznanih besed.

Naposled opominjamo še slovenske i tudi slovanske učitelje sploh, naj ne pozabe pridnim mladenčem viših latinskih učilnic na koncu šolskega leta v dar dajati Miklosičeva dela. Posebno slovar je pravo darilo učencu, ki se pridno učí svoj materni jezik. Levstik.

Nekdanji tovarši kje ste?

I. Del.

Apparent rari nantes in gurgite vasto. Aen. L. I. v. 118.

Kadar se barka na morja širjavi
S stotnami ljudstva u brezdno topí,
Redko kdo splava po morski puščavi,
Tem utopljencom podobni smo mi.

Svet je morje, in skrbí so valovi,
Piš so nesreče, zmotnjave svetá,
Tukaj so skriti klečeti bregovi;
Redek brez trčiti tukaj vesljá.

Grom, blisk in strele plašé grozovite;
Z nami valovi ko tigri počnó,
Stvarnik iz srede natore srdite
Kakor iz Sinaja pravi tako:

„Štej, ako moreš, kaj kapelj je reka?
Koljko jih zlije deževen lijak?
Toljko udarcov zadene človeka,
Krivde, le krivde nasledek je tak.“

„Paljca je zlomana, sodba zrečena,
Hlapec pravice je silni vihár.
Pred ali potlej, nič več ni rešenja,
Mora v globoko ubožec in car“.

Puntarski rod smo mi tù na galejah;
Da pač spokorni galejci bi b'li!
Saj smo lih kakor ko kaplje na vejah;
Veter potegne, pa kapelj več ni.

Živega smrt se ne ogne ničesar,
Bodi si črv ali žlahen gospod;
Sicer bi še živel, kdor prvi bil cesar,
Oče Adám bi možval še letod.

Kje ste toraj vi, tovarši nekdanji? —
Eni že zdavnej u zemlji drobní,
Ene vihár še po morski stežajni
Hitro naprej u pogine drví.

Kam greste, ljubi, tak naglo li dalje? —
„Vprašaj viharja, doklej nas bo gnal,
Blezo kjer morskega soma so staje,
Alj kjer se dan še ni nikdar zaznal.“

Redek iz bark že pogreznjenih plava,
Se na širocemu morji zgubí,
Tam, kjer je morska odljudna puščava,
Tamkaj gotova ga smrt uloví.

Plavajo krone in škofovske kape
Zlate obleke in drago blagó,
Zraven razterganih revežev cape
Vse gospodarja na morji zgubó.

Ah, tudi meni je barka nezvesta;
Z mano se regasta v globel ravná,
S špranj mi napija smrt bela nevesta:
Bog ti pomozi! Da moj si, veljá!

Zdaj veselico zapoj „mizerere“,
In „Z globočin jez upijem na Te“.
Pot naj mertvaški s solzami te pere;
Umazan'mu tamkaj bi b'lo ti gorjé! (2. del prih.)

Lepoznansko polje.

Nočajski zmaj.

Pripovest iz srbske vojske.

(Dalje.)

Bil je že tretji dan, kar so Srbi pred Belim gradom utaborivši se silno naskakovali tamošnje sgrade; al spahije se branijo za žive in mrtve; beligradske zidine so trdne. Topovi sicer pogosto pokajo, pa bombe so odkršile le tam pa tam kak kos zidú, izvalé le tam pa tam kak kamen, več jih je pa celó zastonj priletelo v zid in zopet odletelo. In ne vé se, bi bili Srbi, čeravno hrabri, osvojili Beli grad ali ne, in ukrotili spahije (ker so po Donavi dobivali živež), da jim ni pomogel sultan, kteremu je že preveč presedala oholost in srboritost nemirnih spahij. Ker se mu je zdaj prilika ponujala, da jih kaznuje zato, ker so se ustavljali novim naredbam, poslal je tri tisoč vojakov raji na pomoč.

Tistega dné, ko je vojska ta došla v tabor srbski, začeli so topovi bolje grmeti; veselo petje se je razlegalo na deleč in na široko okoli. Samo od iztočne strani, kjer sta bila Stojan Čupić in Todorović s svojimi bojniki, od tam se ni odzivalo veselo klicanje, čeravno so se tudi tam veselili, ker jim je nenadno došla pomoč. Peli so samo eno pesem — pesem, ki je dahijem grozila smrt in propast.

Begi in spahije so bili v neznanih skrbeh. Pa kaj ne bi bili v strahu bili! Svoje zidine so vidili pokrvavene. Ako so pogledali na tabor, vidili so bledi mesec turški, pripravljen za napad. — Ni se toraj zastonj tresel Anglija s svojimi vred, kakor se trese topolovo perje. Allah jih je zapustil in brezno gotove nesreče je režalo pred njimi.

Solnce je bilo že za gorami, tabor srbski zavije se v tamo. Vse je tiho kakor v grobu, samo donavski valovi ne mirujejo in straže se oglašajo. Vojaci so kurili in sedeli okoli ognja pogovarjaje se o čezdanjem junaštvu in o Belem gradu, ne bi li skoro razvili na sgradah njegovih zastave svete svobode.

Pri enem ognju je sedel Peter Todorović s svojim pobratimom Stojanom. Todorović je podpiral glavo z rokami na kolenih; razne misli so se mu križale v glavi, kakor

se križajo čbele pred čbelnjakom. Stojan se je zamislil zdaj pa zdaj, pa je zopet izdramil se in opazoval pobratima svojega. Pa Todorović je dvignil glavo čez nekoliko, pogledal k Belemu gradu in rekel Stojanu: „Ondukaj mu je izdajavka v naročji; morda spí; ali pa lahko spí?

„Ljubezen je, brate, vsemogočna!“ — odgovorí Čupić, čeravno bi bil tisti mah smrtno kaznil njeno izdajstvo: to pa zdaj vendar čutim, da bi se mi oko razkalilo in roka zadrgetala, ako bi moral ravno jez preliti njeno kri.“

„Taka se tudi meni godí“ — pristavi Todorović. „Toda nič ne pomaga! Kar mora biti, mora biti!“ Izgovorí in oba se zamislita zopet.

Hipoma se zbudí Todorović kakor iz sanj: „Čuješ li Stojan!“

„Čujem!“ — odgovorí in nastavi uho. „Nekdo vesljá.“

„Ala, bratje, dvignite se!“ — zavikne Todorović — „zver nam bi rada ušla iz mreže!“

In njegove besede so šle od ust do ust: eden jih šepetá drugemu, in ko bi mignil, na nogah so vojaci, ki se kakor duhovi ubitih Srbov pomičejo k hladni Donavi.

Medla svitloba, ki navadno spremlja luno, kadar izhaja, razlivala se je okoli in okoli, in bistro okó je lahko pregledalo reko. Plavalo je vse polno čolnov po Donavi, pa so še zmirom prihajali. V enem so bili spahije in janičarji, v drugem je bilo blago dahijsko. — Dušmani začnó bežati! Bili so tiho. Nihče ni vesljal. Prepustili so se valovom, da so jih nesli, kakor so sami hotli. Bali so se, da bi vesljaje prebudili sovražnike, ktere so že zdaj poznali.

Al ti na suhem so gledali, kaj se godí na vodi. Približali so se in h krati je nastalo pokanje — bežečim v znamenje, da jih zateka smrt.

„Allah!“ — nekdo vzklikne in ustrelí iz čolna na breg. Spahije so poprijeli za vesla in vesljali, kar so mogli. Pa od protivne straní prihaja več in več vojakov k Donavi. Vès tabor je bil na nogah. Spahije so pometali vse orožje od sebe, da bi laglje in hitreje vesljali. Samo v begu so se nadjali rešenja. Dahije so pobegnili naprej ter pustili svoje. Kukavni okrutnici so se zdaj v nesreči in zadregi ločili od svojih prijatlov in urno vesljali, da so jih težko dohajali Srbi. Ena šajka pa, majhna in hitra, letela je kakor strela, da je pustila za sebó celó dahijske ladije, ktere so imele jadra in veliko več vesel od nje.

„Osman, Osman Gjuro beg!“ — zavpil je Stojan Čupić in pokazal na hitro plavajočo ladjico.

„Vse, kar imam, dam onemu, ki mi doide in dobí v pest ono-le ladjico!“ — zaviknil je Peter Todorović.

„Naj bo tvoje, vojvoda, kar je tvojega, mi ti spolnimo voljo, pa ne za darílo!“ — zavpili so vojaci enoglasno, in pohiteli za njo, Stojan Čupić pa pred njimi. Streljanje se je začelo; puške neznano pokajo; al nihče ne zajekne v ladjici, ktero je Osman s svojimi neznano tiral naprej, urno kakor blisk, da bi pete odnesel smrti. Kmali so oni pretekli ladjico, kmalo je prehitela ona njih. Čim hitreje ona plava, tim hitreje deró ti. Mesec se je prikazal, al svitloba njegova je omedlela žareče zore. Svinčenke neprestano švigajo okoli čolna, pa vendar še zmirom hití naprej. Bilo je kakor da je vsaka krogla zastonj, ali da ladjico in nje veslarje varuje kaka nevidljiva, nadzemeljska moč, kteri nič ne more srbska puška.

Danica se je prikazala na nebu, ktero je tiho in mirno gledalo, kaj se godí na Donavi in ob Donavi. Ladija in vesla so bile vse pokrvavene. Veslarji so omagali, niso več tako urno vozili in zadnjič malo, da niso čisto obnemogli. — Srbi niso tratili smodnika in svinca! — — In ne dolgo in pokazalo se je, da utegne poginiti skor vse, kar je še živega bilo na mali ladii.

Skriti za deskami so klečali na ladjici spahije in delije Osman begovi. Merili so na sovražnike, pa Srbi se še zmenili niso za to, toliko manj pa bali in groze tresli se pred njimi.

Sredi čolna je klečala mladenka. Vsaki je poznal jo, pa kdo bi je ne bil — Jele Todorovičeve. Držala je v rokah križec, ki ga ji je bila mati obesila okoli vratú še kot otroku zato, da bi jo varoval nočnih žen in škodljivega njihnega pogleda. Očí in roke je obračala k nebu. Obračala se je tudi k bratom svoje domovine, toda morala je obrniti očí od njih, vselej kadar je zrla na-nje, ker ji vest ni dala, da bi bila gledala jih. Smrti, le tej je smela gledati v očí.

„Sam hočem dovršiti osodo nad tebó, jez sam!“ — zaupil je Todorović vès srdit, in nameril puško. Roka se mu trese, solza mu je priigrala v okó; odložil je puško, pa zopet nameril. Stojan je stal zraven njega, gugal je puško nogi na prstih in z očmí spremljal Osmana, ki je sam vodil čoln. Vesljal je hladnokrvno, kakor da bi brodil Donavo zaradi kratkega časa; pazil je pa na vse, kar se je godilo okoli njega. Zdaj je gledal, kako ladjica plava, zdaj je zopet pogledal po strani na obrežje, kjer je vidil Petra Todorovića, časi pa je strmo upiral očí pred-se, ladjici v dno.

Bledo obličje Osmanu zarudí; pazil je na vsako krenutje Todorevičevo tako, da se Todorović ni ganil, da ne bi bil on opazil. Vidil je, kako je dvakrat primaknil puško k očesu, in ko je tretjo pot primeril jo, da ustrelí, obrnil se je beg k Jeli: „Vlezi se zvezda moje tamne nočí v ladjico, da te ne doseže perut Asraëlova *), ki počiva tvojemu bratu v naročji, vlezi se vlezi draga moja!“ Opomnil jo je lepo, pa ga ni slušala. Osman zopet zarudí in pogleda na breg. Todorović se ohrabri, pritisne puško zopet k očesu — toda jo vnovič odmakne in spustí na tla. „Ne morem; vselej, kadar mirim, mi nekaka mrena prevleče okó, — ne morem“ — šeptal je.

Vojake je obšla groza. Kakor obupni so gledali se. Nobeden — ne vojvoda ne Stojan — jim ni velel, naj streljajo. Začno šepetati in lahno govoriti, pa ladjica šine naprej med tem. Osmanovi ljudje se ojačijo in začno zopet vesljati.

„Ti vsaj mi ne uideš!“ — pohiti Stojan — „kaj je Todoroviča malodušnost — ?“ Primakne zanesljivo risanco k očesu ter stojí čvrsto kakor skala. Sproži, nekaj se zabliska, zakadí, puška poči, na ladjici vstane krik — Jela Todorovičeva je padla.

„Da strela va-nj vdari z jasnega neba!“ — rekel je žalostno Stojan in vès prebledil — „je to Turče vragu zapisalo se, ali kaj?“

„Volja Božja!“ — vikali so vojaci — „volja Božja! sam angelj je ukazal svinčenki — izdajavki v srce.“

Peter Todorović se nasmeja. „Obsodil jo je sam Gospod in nihče ni prelil njene krví!“ — „Stojan Čupić!“ obrnil se je k njemu, „ti si orodje osvete Božje, in jez sem revež, midva nisva več pobratima; idi v boj s svojimi, jez —“.

„Tudi ti, Peter Todorović, pojdeš z nami“ — reče Stojan in nadaljuje: „vojskoval se boš zraven mene, dokler ne pogine kača, ktera ti je zapeljala sestro“. (Kon. pr.)

Dopisi.

Iz Topčidera v Srbii 13. nov. — Pri nas imamo kaj lepo in toplo jesen; dežja že nismo imeli od časa, kar so Turki v Beligrad bombe metali. Po več krajih lepe Srbije je drevje vdrugič ocvetelo in jabelka so za oreh debel plod zaredile. Celi teden pa sedaj že glasen sever grozno bučí in kaj neusmiljeno gospodari, vse podira, kar mu nasproti stojí, tudi telegraf je na več krajih pretrgal in kole podrl. — Od mnogih straní predrage mi Slovenije sem že dosti pisem dobil in jih še zmirom dobivam, v kterih me prosijo, naj bi nakupoval slivovca in vina, ker uno in to je tukaj res zlo po ceni, ali pa za kakega trgovca pozvedil, da bi ga v slovenske kraje pošiljal. Težko bi me stalo vsem pismeno

*) Asraël je v turški veri smrtni angelj.

odgovarjati, zato vas prosim, ljube „Novice“, povejte jim to-le: Jaz se s trgovino sicer ne pečam, ker mi zmirom časa, še bolj pa denarja manjka; al govoril sem o tej stvari z vrlim Čehom, gospod Bajloni-om, pri kterem po navadi, kadar v Beligrad pridem, mastno pivo ali pa sladko vince srčem. Bajloni ima vsacega vina in rakije dosti; lahko bi vas Slovence zakladal, če bi ne bil prevelik dac od teh reči, pa dac je na 15 gold. za vedro postavljen. Preden bi tedaj na Gorensko, na koroške in štajerske meje itd. prišlo, bi vsacega drago stalo. Povedati vam tudi moram, kdor hoče trgovati s Srbi, mora srebro in zlato imeti; za bankovec tukaj še česnove glavice ne dobiš. Pa Slovenci znate se tudi pismeno obrniti do gosp. Toma Živanović-a, ki je nekdaj direktor srbske pošte bil; on ima rakije in vina, da ne vé kam ž njim. Za druzega moža pa ne vem, s kterim bi se Slovenci pismeno porazumeti mogli, zakaj tukaj je nemščina, kaj bi rekel, bela vrana in toliko obrajtana kakor piškov oreh. Povsod po kancelijah, šolah, po gostivnah in po ulicah vlada le lepi srbski jezik, kterega v pismu Srbi v častito, Slovencom, žali Bože, večidel neznano cirilico oblačijo. Gori imenovani g. Toma Živanović pa ume in govorí dobro nemško, in naše „Novice“, ktere mu jez dajem, kaj rad prebira in jih sploh razume. On bi mogel za silo Slovencom razumljivo srbščino z našimi navadnimi (latinskimi) pismenkami pisati; tako tudi gospod Bajloni; za druzega ne vem, da bi mu bila latinska azbuka znana. Ne zamerite mi Slovenci, jaz bi vam rad dobrega vinca, dobre rakije in predobrega tobaka poslal, ki je tukaj tudi kaj po ceni, — poslal bi ga vam na cente, ako bi daca ne bilo; samo da bi mi vi krajnskih žganjcov ali klobas ali pa tudi ljubljanskega kruha poslali. Z Bogom, dokler Vam sopet ne pišem. Dr. Jan. Podliščekov.

Iz savinske doline. ≡ Nekteri notarji na Štajarskem so začeli v smislu ministerskega ukaza od 15. marca tega leta po zahtevanju strank slovenske pisma delati. To zvedivši c. k. okrožna sodnija v Celju je unidan razposlala dotičnim c. k. okrajnim sodnijam pismo sledečega obsežka: „Mit Rücksicht auf die, diesem Gerichtshofe vermöge des 12. Hauptstückes der Notariats-Ordnung zustehenden Oberaufsicht über seine Notare liegt demselben daran, eine richtige Kenntniss von der Art ihrer Geschäftsführung in sprachlicher Beziehung zu erlangen. Man ersucht demnach ehemöglichst anher bekannt zu geben, in welcher Sprache der dortige Notar die Urkunden und sonstigen Eingaben und Schriften für Parteien, dann die ihm als Gerichts-Commissäre übertragenen gerichtlichen Amtshandlungen, ob nämlich in deutscher oder slovenischer Sprache aufzunehmen pflegt.“ — Ta poziv se opira na predlog nekega gosp. svetovavca omenjene sl. sodnije, ki pravi, da se sliši, da mnogi notarji v svojih notarskih pa tudi drugih sodniških opravilih, in še celó proti volji svojih strank, se edino le slovenskega jezika poslužujejo, in tako „die mit der hohen Justiz-Ministerial-Verordnung vom 15. März dieses Jahres der slovenischen Sprache gemachten Zugeständnisse auf eine demonstrative Weise missbrauchen“. — Radovedni smo slišati, kaj bode sl. okrožna sodnija tistim notarjem storila, kteri ljudem po domače pisma izdelujejo. Nadjamo se, da bo vrle možake pohvalila, ker vsled višega c. k. minist. ukaza od 15. marca t. l. djansko dokazujejo, da je „möglich“ in „thunlich“ tudi v slovenskem jeziku opravljati službine opravila in tako pripomoči, da se spolnuje oni ukaz ministerski. — Z nekako gotovostjo se pripoveduje, da stolni dekan mariborski gospod dr. Jakob Stepischnegg, rojen Celjan in brat celjskega župana, bode knezoškof lavantinski.

Od sv. Bolfenka v Slov. goricah. J. M. — Pogovarjaje se s prostim ljudstvom še naletímo dostikrat na dokaze, da še je v naši slovenski domovini dovolj vraž. Tako še pri nas botra ne smé sc..iti, kadar otroka od krsta nese, ker potem revček novorojenček celo svoje življenje ne more vode držati. Druga taka smešnica, ktero sem, slobodno rečem v hišah stokrat slišal, je ta-le, da otroci zvečer ne smejo žarečega oglja pihati, kajti inače imajo tisti večer v postelji povodenj. Tretji izgled take vraže je pa sledeči: V pretečenih šolskih praznikih sem se večkrat v sadovnjaku sprehajal, in pri ti priložnosti dvakrat najšel pri mladem drevescu tri vejice ranjene, in sicer je bil vršiček celó odrezan, dve vejici pa samo natrte. Poprašavši potem, kdo nam sadovno drevje gubi, dobim za odgovor: To dela ženska, ki otroke obira. Njeni hasek je ta-le, da rudečo barvo tistega otroka dobí, kterega obere, in nasproti. Obrani otrok pa se potem le zopet ozdravi, ako tako ženo zvé, le cotico njenega oblačila dobí, jo sožgè in se okadí. Napenjal sem potem vse svoje močí, da bi jim to krivo vero odvzel, toda — zastonj; dobil sem le odgovor: „Ti meni, jaz tebi, je najkrajši pot in malo zmot, kajti vi študirani ljudje tako najč na Boga ne verjete.“ — Spomniti hočem pri ti priložnosti tudi nektere stavke, ki se pri nas dostikrat čujejo. Kadar delavcom kako delo zeló hitro od rok gré, se pri nas večkrat slišijo besede, ktere sem tudi iz ust svojega dedeka slišal: „Zdaj nam gré delo, kakor Čagoncom roženkranc“. — O mlatitvi sem slišal mlatca večkrat reči: „Zato nam Bogec že ne davajo dosti jesti, da tak les za kruhom poganjamo.“ Ako ženjici srp ali brivcu britva slabo reže, reče: „Reže, kakor da bi se vrag pasel.“

V Ravnici na Goriškem 19. listop. — Letina je bila pri nas prav dobra. Vina memo drugih let je dve tretjini več. Pšenice, ječmena in druzega žita, krompirja, repe, ktera je prav debela (marsiktera tehta do 9 funtov), in sploh vsega sočivja je obilo. Kostanja je tudi toliko bilo, da so ga Ravničani na cente v mesto vozili ter davke in marsikaj ž njim poplačali. Sploh vse je letos obilo rodilo, ter se jako obneslo. Bog daj več takih let!

Iz Cemšenika 19. nov. — Mikavno istorico imam Vam danes povedati; stavim, da tako izvirne (originalne) niso še prinesle „Novice“. Kaže nam, da tudi od nasprotnika se lahko kaj učimo. Čujte tedaj!

Gledé na postavno ravnopravnost našega domačega jezika v kancelijah in javnem življenji sploh — sem nedavno neki c. kr. gosposki krsten list poslal v slovenskem jeziku. Al ona mi ga nazaj pošlje s sledečimi opazkami v nemškem jeziku: „Krstni listi so službine pisma, kterim se brez ugovora mora verjeti; da pa jim taka popolna vera gré, morajo biti isti (ravno tisti), kakor je bil prvopis ali original, ne pa le samo njemu podobni. Zato moremo samo v nemškem jeziku napravljen krsten list sprejeti. Ker so krstne bukve nemške, iz njih posneti slovenski krstni list ni tedaj izviren, ampak mora biti nemško napravljen. Ker nam je dobro znano, da ste vi častitljivi gosp. fajmošter skozi in skozi resničen in odkritosrčen mož, dostavljamo vam še to-le: Duhovščina in zlasti duhovščina na kmetih se najbolj poganja današnji dan za vpeljavo slovenskega jezika v kancelije, — in ravno ona, ki ima večidel le s čisto slovenskim ljudstvom opraviti, — ona, ki v slovenskem jeziku krstuje, poroča itd., ravno ona — strašno čudo! — spisuje vse tako važne bukve nemško! Kako velikanska (kolosalna) navskrižnost!! Zakaj ne vidi sama tako debelega bruna v očeh svojih? Imenik (šematizem) lavantinske škofije s slovenskim ljudstvom in slovensko duhovščino izhaja — nemški! — imenik ljubljanske škofije izhaja sicer latinski, pa se v pisavi imen krajnih in osebnih drží črkopisa, ki ga že zdavnej noben Slovenec več ne piše in tako mrgolijo te bukvice samih S, Ş, s, sh, ſh, zh. In tako beremo Goriz-hiza, Ters-hiz-h, Bukovſ-hiza itd. Ali pač more kter Slovenec te imena brati? In pa Wonz-hina, Windiß-her, Tavz-har, Dols-han itd. Ali se pač ti gospodje spoznajo sami sebe? Ako se v tej reči kakor v marsikteri drugi vzdržuje staro kopito, ki ni brez škode, kako nek da se drugim hoče siliti novinstvo?!“ —

Tako se glasí gosposkino pismo. Jez sem to-le odgovoril: „Taki logiki se uklanjam vsaki pot, če tudi je zoper mene samega; sicer pa tudi popolnoma priznavam resnico vseh druzih opazk in krstni list kot istnost (identität), to je, v nemškem jeziku pošiljam sl. gosposki.“ — To je bil najni diplomatični „Notenwechsel“. Naj ga sodijo bravci naši sami. K. Hueber.

Iz Loke. * Preteklo nedeljo smo kot posebno prazničen dan zapisali v pratiko zgodovinsko našega mestica. Obhajali smo prav slovesno rojstni dan čitavnice naše. Prišlo je iz mnogih krajev domorodcov in domorodkinj toliko — gotovo okoli 150 — da v dosti prostorni dvorani je bilo komaj prostora. Dvorana je bila krasno okinčana in vesele srca vseh pričujočih so se strinjale v trojici, ki se jih je čitavnica z lesketečimi pismenkami zapisala na svoje geslo: „Za Vero, Vladarja, Domovino“, in ktero je gosp. predsednik Oton Detela v svojem začetnem govoru prelepo popisal. Trpela je veselica, ki jo bojo „Novice“ obširniše popisale, blizo do polnoči. Vseh srca so igrale živega veselja, kterega še tista „potrta kljuka“ ni celó nič motila, s ktero je mislil nekdo doprnesti Bog vé kakošno junaško delo!

Iz okolice ljubljanske. # Dobro je znano, kako je še pred malo leti bila zapuščena Rudniška fara, — cerkev je bila revna, farovž raztrgana bajta. Vse to je zdaj drugače. Farovž je čedna bela hiša, ki se na prijaznem gričku vidi deleč krog in krog. Al tudi Božje hiše niso pozabili. Pokopališče je lepo zagrajeno in na njem stojí novo izzidana mrtvašnica; cerkev so od leta do leta bolj okinčali; skoraj vsako leto se je kaj novega napravilo. Pretečeno poletje so se oskrbeli novi zvonovi in ura v turnu, ktere dozdaj še ni bilo. Vse to se je zgodilo pod častitim sedanjim fajmoštrom gosp. Balantinom Ravnikarjem, kterega očetovska skrb pa ne obsega samo dušno srečo svojih faranov, ampak se tudi na časne in telesne njih potrebe ozera. Lepi nauki in osebni izgledi so pripomogli, rudniške farane k pridnosti in varčnosti napeljati, tako, da ima zdaj vsaka hiša vsaki dan svoj kosček kruha, kterega so pred nekterimi leti komaj o božičnih in velikonočnih praznikih vidili. Bog daj ljubo zdravje skrbnemu gospodu, pravemu očetu svoje fare, in gotovo bo še šola se napravila in bojo v cerkvi tudi še orgle pele!

Iz Ljubljane. Vredništvo „Novic“ je 22. dne t. m. od c. kr. okrajne gosposke iz Kamnika prejelo sledeči dopis:

„Gledé na pisanje „iz tuhinske doline“ 1. listop., kteri se bere v 45. listu „Novic“, je c. kr. okrajna gosposka v Kamniku prisiljena, njeno tam omenjeno ravnanje razsvetliti, kakor sledí:

V sredi kimovca so bili po zapovedi viših c. kr. davkinih gosposk županom izpiski vseh tistih, kteri takrat niso še vseh davkov za IV. kvatre leta 1862 odrajtali. Zapovedano je bilo županom v izpisku imenovane dolžnike opomniti, da morajo zastani davek v 14 dneh gotovo odrajtati, sicer bi gosposka prisiljena bila, dolg po rubežni in poslednji stopnji sekucije terjati. Od 424 dolžnikov jih samo 144 ni za opombe nič maralo, in gosposka je po postavi prisiljena bila, rubežen in cenitev zarubljenega blaga izpeljati. Postavni stroški, kteri so se nabrali na 100 gld. $3\frac{1}{2}$ kr., so po postavi od dolžnikov plačani bili; tedaj je vsaki dolžnik 70 kr. za stroške rubežne in cenitve plačati imel. To je vsakemu posebno razločeno, plačilo pa v davkinih bukvicah zapisano ali zrajtano bilo.

Vse to zamolčí tisti, kteri je pisanje iz tuhinske doline „Novicam“ poslal, in napeljuje na misli, da je kamniška gosposka skrivno krivično plačilo od vseh jemala, kteri niso vseh davkov do vseh Svetih odrajtali. Tedaj je c. k. okrajna gosposka v Kamniku prisiljena, od vredništva „Novic“ gledé na §. 20 postave zastran tiska 27. malega travna 1852 terjati, zgornjo popravo v prvi sledeči list „Novic“ natisniti.“

Od c. k. kantonske gosposke v Kamniku 19. listopada 1862. Röder.

Iz Ljubljane. Prečastiti poslanci gosp. A. Zoričić, advokat v Zagrebu, gosp. Franjo Žužel, fajmošter na Reki pri Križevcu, in gosp. Vatroslav Vrnak, fajmošter na Visokem, ki jih je poslala sl. gospodarsko društvo hrvaško-slavonsko v veliki zbor naše gospodarske družbe preteklo sredo, da — kakor je slavni govornik g. Žužel v svojem premilem pozdravu rekel — „vidijo materialni in duševni napredak duha svojih bratov Slovencov, ktere je železnica sedaj tako blizo pomaknila“, so popoldne tistega dneva obrnili na to, da so ogledali novo fabriko za koce in loden v Udmatu, gospodarstvo gosp. predsednika naše družbe v Fužinah, obé papirnici v Vevčah itd. Za napredek obrtnijstva in poljodelstva domačega ves uneti naš gosp. predsednik Terpinc sam jim je razkazal na drobno vse v vseh fabrikah, ki so jih gosp. poslanci v drušini z mestnim županom gosp. Ambrožem in tajnikom gospodarskega društva dr. Bleiweisom obhodili in z veliko pazljivostjo in hvalo ogledavali. Po dokončanem ogledu sta gosp. predsednik in ljubeznjiva njegova gospá prijazno pogostila vse goste, pri kteri priliki se je napila marsiktera srčna zdravica. Na večer so bili slavni poslanci veselo sprejeti v čitavnici naši, v kteri je pesmica sledila za pesmico, zdravica za zdravico. Drugo jutro so obiskali predragi nam gosti šolo za podkovstvo in živinozdravilstvo, in potem še namenili pokloniti se Njih ekscelencii našemu deželnemu gosp. poglavarju in pa Njih Milosti našemu gosp. knezoškofu. Opoldne so se vrnili spet domu v Zagreb.

— *(Pobérki iz raznih časnikov.)* Znano je bravcom našega lista, da je gospod dr. Toman zavoljo obrekovanja pravdo napel zoper vredništvo dunajskega časnika, ki se imenuje „Hansjörgel“. Ko je dunajska c. k. deželna sodnija začela preiskavo, je vredništvo spoznalo, da je bilo nalagano po dopisunih ljubljanskih ter je za odpuščanje prosilo dr. Tomana, ki je odstopil od tožbe proti temu, da vredništvo očitno prekliče, kar je pregrešil časnik njegov. In tako se bere v „Hansjörgelnu“ od 22. t. m. sledeča spoved: „Kar je bilo v 34. zvezku na strani 7. in 8. iz Maribora in Bleda po graški „Tagespošti“ in izvirnem dopisu iz Ljubljane rečeno, je bilo tako na krivo obrnjeno, da je hudobni namen dopisnikov dosti očiten. Ker je po pravici ono besedovanje moglo gospod dr. Tomana razžaliti, ni le gosp. Anton Langer (vrednik „Hansjörgelna“) preklical vse tiste besede, temuč je tudi gosp. dr. Tomanu srčno obžalevanje razodel, da se je to v njegovem časniku govorilo, in ga prosil, naj mu odpustí to pregreho razžaljene svoje častí. Po vsem tem je gosp. dr. Toman odstopil od daljne tožbe, ki jo je zastopnik njegov dr. Vilas že izročil c. k. dunajski deželni sodnii.“ — Taki so tedaj tisti nam dobroznani dopisuni ljubljanski, da vredništva, po njih nesramnih lažéh zapeljane, morajo potem očitno tako pokoro delati za-nje! Radovedni smo, ali bo tisti „liberalec“, ki je gori omenjeni 34. list „Hansjörgel-nov“ okoli nosil in v kazini očitno bral, zdaj tudi to pismo kolportiral svojim tovaršem?

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Zavoljo malo prostora moramo spet le z malo besedami povzeti važniše dogodbe preteklega tedna. Zbornica poslancov v državnem zboru je nadaljevala posvetovanje v različnih davšinah. Spet se je oglasil dr. Toman zavolj davšin pri oporokah (testamentih), dedovanskih pogodbah itd., da bi namesto 1 gold. štempeljna bil le štempelj za 50 kr., — tako tudi zavoljo razsodnega štempeljna za 10 gold. namesto 12 gold. Prepričavno je govoril zoper 106. tarifni stavek, in čeravno je v sledeči seji od svojega

principalnega nasveta odstopil in v izvrstnem govoru podpiral dr. Mandelblüh-ov predlog, je vendar s tem veliko pripomogel, da se je odborov nasvet ovrgel in tako obveljalo, kar je na velik korist soseskam, cerkvam itd. Škofa Dobrila in Litvinovič sta govorila za oprostenje premakljivih rečí beneficij, milošin itd. Sploh je to čudnozdaj v državnemu zboru, da večina poslancov, ki so pri pretresu državnih dohodkov in stroškov za leto 1862 tako silno križali dnarstvenega ministra, se zdaj tako radovoljno udajajo finančnemu odboru, ki v nekterih rečeh še veče davšine nasvetuje, kakor jih sam minister želí. — Zbornica gospôska je pretresovala poravnavno obravnavo in nektere druge rečí. — Kako bo mogoče do 4. dne prihodnjega mesca skleniti državni zbor, kakor se je pred govorilo, nobeden prav ne zapopade. Za celo cesarstvo najbolj občutljivi novi predlogi za povišanje davkov in pa bankna postava, zraven tega pa mnoge navskrižmisli, ki so med zbornico poslancov in zbornico gospôsko, so taka sila opravil, da z največim trudom se v tako kratkem času ne bojo mogli dostojno dognati. Zato je verjetno, kar se zdaj govorí, da se bojo deželni zbori po deželah sicer 10. dne prihodnjega mesca začeli, pa se bojo kmali prve dni spet odložili in državni zbor se bo spet snidel, da dokončá svojo nalogo. — Dunajska banka se ustavlja temu, kar je zbornica poslancov o nji sklenila, ter je prošnjo vložila zbornici gospôski, v kteri odbija posebno 3 rečí, namreč da ne more 80 milijonov gold. posoditi državi brez obresti, — da bankovcov, ki jih čez 200 milijonov dá med ljudstvo, ne more zagotoviti s srebrom, in da le na 10 let podaljšana privilegija ji je prekratek čas. Kako nek se bo izmotala ta homatija med banko in državo, še menda nobena živa duša prav ne vé. — Českí časniki pripovedujejo za gotovo, da prošnja deželnega odbora pražkega za odlog deželnega zbora ni vslišana in da se bo tedaj deželni zbor začel 10. decembra. Mestni odbor pražki je (razun 3 centralistov) enoglasno grofa Forgača, sedanjega ogerskega dvornega kancelarja in prejšnega deželnega poglavarja českega, izvolil za častnega mestjana; Palacki je pri tej volitvi posebno zagovarjal njegove zasluge za cesarski oktoberski diplom in ravnopravnost narodov. 24. dne t. m. je imela biti nova volitev 30 mestnih odbornikov, ki so bili po občinski postavi izlozani. Vse je radovedno, kako se bo iztekla ta volitev, ker narodna in nemška stranka ste si vstopile odločno nasproti in ena drugi ne dela nobenih koncesij. Dr. Krasa in dr. Pinkas, ki sta bila nekdaj národna možá, pa sta poslednji čas zatajila svoje prejšne stališče, sta pri teh volitvah zapuščena od Slovanov in Nemcov; nobena stranka — ne mara za nju. — V Zagrebu je na predlog kralj. dvorne kancelije mestni odbor enoglasno sklenil, naj se — v dokaz verne udanosti Njih Veličanstvu — za leto 1863 nabera predpisano število rekrutov; al to, kar za prihodnje leto veljá, se ne smé vzeti tako, da bi veljalo tudi za prihodnji čas. — Vrednik „Ost und West“ gospod Tkalac je nevarno zbolel v Zagrebu, kamor se je, preden nastopi ječo, podal za vredbo svojih domačih rečí. Najviša c. k. dunajska sodnija je zavrgla njegovo pritožbo zoper razsodbo prvih sodnij. — Presvitli cesar so z lastnoročnim pismom od 19. t. m. pomilostili na Ogerskem vse politične jetnike, ki so bili obsojeni po ukazu od 5. nov. lanskega leta, ko je bila na Ogerskem vsa sodniška oblast izročena vojaškim sodnijam. Vsled te cesarske milosti je odpuščena vsa kazen zaprtim političnim jetnikom, pa tudi vse take preiskave se imajo ustaviti, in vsi politični beguni, ki so se brez dovoljenja vrnili domú, so oprosteni vse krivde. Ta milostni ukaz cesarjevi — dan ob godu presvitle cesarice — je po vsem Ogerskem izbudil veliko veselje, ker kaže, da Ogri morejo zaupati svojemu kralju; zato pa tudi vsak hvali dvornega kancelarja Forgača in deželnega poglavarja Palfy-a, da sta Njih Veličanstvu nasvetovala to milostno djanje, po kterem je okoli 200 oseb rešeno iz ječe, v kteri so že bili ali pa bi bili imeli še le priti v njo. — Med tkavci v Šremski okolici v doljni Avstrii je blizo 10.000 ljudí v groznih nadlogah, ker nimajo v fabrikah nič dela in zaslužka. — Kako nevarna je goveja kuga, kadar se razširi, nam kaže Galicija, kjer se je letos v 185 vaseh prikazala, 6071 goved napadla in 3930 pomorila, 611 pa so jih pobili. — Na Laškem se je nenadoma sopet začelo silno pripravljanje za vojsko; čeravno je vlada v hudi dnarni stiski, je vendar 1. dan t. m. v St. Etienni in v druzih puškarnicah naročila 200.000 pušk, pa jih je hotla še dvakrat toliko, ko bi jih bile mogle fabrike narediti. 18. t. m. se je začel v Turinu državni zbor; iz vsega se kaže, da bo sedanje ministerstvo Ratazziovo padlo. Garibalditu je te dni dr. Zanetti kuglo iz noge srečno vzel. — Cesarju Napoleonu je začela njegova zvezda blišeti; čeravno ni res, da bi bil kdo po njem strelil, je vendar očitno, da nobeni domači stranki po volji ne dela; angležka vlada ga je v unanjih zadevah prevladala, v Meksiki in Ameriki je samec ostal, rusovska vlada mu je tudi nekako bolj mrzla, Lahi pa ga črtijo čez vse. Kako se bo rešil iz teh domačih in unanjih zadreg, bo prihodnost kazala. — V Atenah je narodna skupščina sklicana na 20. dec.; nič se še ne vé, kdo bo prihodnji vladar; Angleži delajo naj bolj za svojega kraljeviča Alfreda, da bi mu pomagali na tron grški; tudi Grki niso zoper njega. — Turški sultan se res meša, čeravno njegovi ministri tajijo, da ne. Govori se, da so mu njegove hekime in stare babe napravile kako premočno pijačo, kakor je to pri Turkih navada, in da ta pijača mu je možgane zmešala. Sreča je to za Angleže, ki so posebni prijatli Turku, da pri Turkih stare korenine veljá nor človek za sveto osebo.

Listnica vredništva. Gosp. H. v P: Prejeli, pa danes ni bilo več prostora; drugo pot.

☞ Današnjemu listu je priložena 24. pôla „povestnice.“

Žitna cena

v Ljubljani 24. novembra 1862.

Vagàn (Metzen) v novem dnarji: pšenice domače 4 fl. 35. — banaške 5 fl. 50. — turšice 4 fl. 36. — soršice 4 fl. 32. — rež 3 fl. 13. — jećmena 3 fl. 32. — prosa 3 fl. 45. — ajde 3 fl. 32. — oves 1 fl. 90.

Kursi na Dunaji

25. novembra 1862. **v novem denarji.**

Deržavni zajemi ali posojila.		**Druge obligacije z lotrijami.**	
5% obligacije od leta 1859 v novem dnar. po 100 g. g.	65.75	Kreditni lozi po g. 100 . g.	131.50
5% nar. posojilo od l. 1854 „	82.65	4½% Teržaški lozi po 100 „	118.00
5% metalike . . . . „	71.40	5% Donavsko-parabrodski po g. 100 . . . „	94.50
4½% „ . . . . „	61.75	Knez Esterhazy. po g. 40 „	98.50
4% „ . . . . „	55.00	Knez Salmovi po g. 40 „	36.25
3% „ . . . . „	41.25	Knez Palfyovi po g. 40 „	35.50
2½% „ . . . . „	35.00	Knez Claryovi po g. 40 „	35.00
1% „ . . . . „	—.—	Knez St. Genoisovi po g. 40 „	35.00
Obligacije zemlišn. odkupa. (po 100 gold.)		Knez Windischgräz. po g. 20 „	21.25
5% dolnjo-avstrijanske g.	87.00	Grof Waldsteinovi po g. 20 „	21.00
5% ogerske. . . . . „	71.85	Grof Keglevičevi po g. 10 „	15.25
5% horvaške in slavonske „	71.50	Budimski . . po g. 40 „	36.25
5% krajnske, štajarske, koroške, istrijanske . „	85.00	**Denarji.**	
Deržavni zajemi z lotrijami.		Cesarske krone . . . g.	16.90
Zajem od leta 1860 . . . „	88.55	Cesarski cekini . . . „	5.84
„ „ „ 1860 petink. „	—.—	Napoleondori 20 (frankov) „	9.77
„ „ „ 1839 . . . „	141.25	Souvraindori . . . . „	17.05
„ „ „ 1839 petink. „	—.—	Ruski imperiali . . . „	10.02
5% narodni od leta 1854 „	91.25	Pruski Fridrikdori . . „	10.27
Dohodkine oblig. iz Komo „	17.75	Angleški souvraindori . „	12.26
		Louisedori (nemški) . „	—.—
		Srebro (ažijo) . . . „	21.35

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**